

แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรม ศิลปะร่วมสมัย สำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรม แห่งกรุงเทพมหานคร¹

สริตา เจือศรีกุล²
ปทุมมา บำเพ็ญทาน³
อนิวัฒน์ ทองสีดา⁴

รับบทความ: 15 มกราคม 2568 / แก้ไข: 16 เมษายน 2568 / ตอรับตีพิมพ์: 23 เมษายน 2568

<https://doi.org/10.69598/sbjfa276123>

¹ บทความวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, e-mail: sarita.j@chula.ac.th

³ อาจารย์ ดร. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, e-mail: patumma96@gmail.com

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, e-mail: aniwat.to@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษามุมมองและความคิดเห็นของครูศิลปะ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ครูศิลปะที่ทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 102 คน ด้วยการเลือกอย่างเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (IOC) ด้วยผู้เชี่ยวชาญ และ 3) การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ครูศิลปะ จำนวน 8 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่จากหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน โดยการเลือกอย่างเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ ข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ซึ่งตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปเป็นหลักการได้ 5 ข้อ คือ 1) สร้างมุมมองเชิงบวกต่อศิลปะร่วมสมัยผ่านกระบวนการปูพื้นฐานความเข้าใจ การดูงานและการสร้างสรรค์ผลงาน 2) กระตุ้นการรับรู้งานศิลปะร่วมสมัยผ่านการสังเกต วิเคราะห์ เชื่อมโยง และสะท้อนคิด 3) เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริบทการเรียนการสอนในชั้นเรียน 4) คัดสรรตัวอย่างผลงานศิลปะร่วมสมัยในหัวเรื่องที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน 5) ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้โดยมีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลาง

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม / ศิลปะร่วมสมัย / นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย / หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิธีอ้างอิง

สรिता เจือศรีกุล, ปทุมมา บำเพ็ญทาน และ อนิวัฒน์ ทองสีดา. (2568). แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลป์ พีระศรี*, 13(1), 113-140. <https://doi.org/10.69598/sbjfa276123>

© 2568 ลิขสิทธิ์ โดย ผู้เขียน สาธารณะชนสามารถนำบทความไปใช้ได้ภายใต้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์แบบแสดงที่มา (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Guidelines for Developing Contemporary Art Activity Packages for Upper Elementary School Students: A Case Study of Bangkok Art and Culture Centre¹

Sarita Juaseekoon²

Patumma Bumpentan³

Aniwat Tongseeda⁴

Received: January 15, 2025 / Revised: April 16, 2025 / Accepted: April 23, 2025

<https://doi.org/10.69598/sbjfa276123>

¹ This research is funded by Bangkok Art and Culture Centre.

² Lecturer, Ph.D., Art Education Program, Faculty of Education, Chulalongkorn University, e-mail: sarita.j@chula.ac.th

³ Lecturer, Ph.D., Faculty of Communication Arts, Huachiew Chalermprakiet University, e-mail: patumma96@gmail.com

⁴ Assistant Professor, Art Education Department, Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, e-mail: aniwat.to@bsru.ac.th

Abstract

This article aims to study guidelines for developing contemporary art activity packages for upper elementary school students, using the Bangkok Art and Culture Centre as a case study. A mixed-methods research design was employed and carried out in three phases: 1) a review of related literature and previous studies; 2) a study of perspectives and opinions of art teachers, with a sample group of 102 art teachers from primary schools in Bangkok, selected through purposive sampling. The research instrument was an online questionnaire, with content validity verified by experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC); and 3) a focus group discussion to explore the views of relevant stakeholders, involving 15 experts, including 8 art teachers, 1 school administrator, 2 educational supervisors, 2 contemporary art specialists, and 2 staff members from the Bangkok Art and Culture Centre, also selected through purposive sampling. The research instrument was a set of focus group questions validated by experts using the IOC. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through content analysis. The research results can be summarized into five principles: developing a positive perspective on contemporary art through foundational understanding, observing artworks, and creating art; enhancing the perception of contemporary art through observation, analysis, connection, and reflection; integrating the content with the Basic Education Core Curriculum and classroom teaching context; selecting age-appropriate examples of contemporary art; and driving the learning process with the Bangkok Art and Culture Centre as the central hub.

Keywords: Art Activity Package / Contemporary Art / Upper Elementary Student / Bangkok Art and Culture Centre

Citation

Juaseekoon, S., Bumpentan, P., & Tongseeda, A. (2025). Guidelines for Developing Contemporary Art Activity Packages for Upper Elementary School Students: A Case Study of Bangkok Art and Culture Centre. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 13(1), 113-140. <https://doi.org/10.69598/sbjfa276123>

© 2025 by the author(s). This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY-4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

บทนำ

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 จนถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 วงการศิลปะมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลจากการที่ชาติต่าง ๆ สนับสนุนวงการศิลปะในฐานะแกนหลักของวัฒนธรรมและอารยธรรม และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สารสนเทศ การสื่อสารข้อมูลข่าวสาร ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินให้สามารถสร้างงานได้หลากหลายกว่าในอดีต (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2558) โดยในช่วงทศวรรษที่ 1970 วงการศิลปะได้มีการพูดถึงลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ซึ่งเป็นการฟื้นฟูรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ศิลปะสมัยใหม่ปฏิเสธและดูหมิ่น เช่น ภาพทิวทัศน์ ภาพทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังท้าทายความเป็นต้นฉบับที่ศิลปะสมัยใหม่ยึดถือ โดยการ “หยิบยืมมาใช้ (Appropriation)” ซึ่งเป็นการฉกฉวยรูปลักษณ์ของสื่อหรือผลงานศิลปะในประวัติศาสตร์ศิลปมานำเสนอใหม่โดยการวางคู่กันบริบทใหม่ หรือในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เสียดสี เช่น พ็อพ อาร์ต (Pop Art) ที่ทำให้เส้นแบ่งระหว่างศิลปะชั้นสูงกับวัฒนธรรมกระแสนิยมเลื่อนรางไป (Atkins, 1997 อ้างถึงใน สุธี คุณาวิชยานนท์, 2561) จากนั้นจึงมีการใช้คำว่า “ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art)” เพื่ออธิบายลักษณะของศิลปะในยุค “ปัจจุบัน” ซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งในด้านสื่อ วัสดุ รูปแบบ วิธีการ ประเด็น มุมมอง และแนวคิดการสร้างสรรคผลงานที่มักจะได้รับอิทธิพลจากกระแสต่าง ๆ ทั่วโลก ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ภายใต้บริบทของครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 และ 21 เช่น ตัวตน ครอบครัว ชุมชน สังคม วัฒนธรรม การเมือง ความทรงจำ ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ เพศสภาวะ เทคโนโลยี ไปจนถึงพื้นที่เสมือนจริง เป็นต้น โดยคุณค่าทางความงามอาจจะไม่ใช่ประเด็นหลัก แต่ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นอารมณ์ ปลุกเร้าความรู้สึก เพื่อให้เกิดคำถามและข้อสงสัยผ่านนัยยะแฝง ท้าทายให้ผู้ชมต้องพบเจอกับประสบการณ์ที่อาจจะไม่คุ้นเคยหรือไม่รู้จักมาก่อน อันจะนำไปสู่การเกิดโอกาสการพูดคุย ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้มุมมองที่หลากหลายร่วมกัน

จากคุณลักษณะของศิลปะร่วมสมัยดังกล่าว การชมศิลปะร่วมสมัยจึงไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองทางความงามซึ่งเป็นเป้าหมายของศิลปะแบบดั้งเดิม แต่เป็นการกระตุ้นความคิดและความรู้สึกในทิศทางใหม่ ๆ กระตุ้นให้เกิดความตระหนักในประเด็นที่ซับซ้อน ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ผู้คนอาจลืมนึกหรือมองข้ามไป การเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อผู้ชม (Marshall Gallery, n.d.) แต่คุณลักษณะดังกล่าวก็อาจทำให้ศิลปะร่วมสมัยเข้าถึงได้ยากเช่นกัน Matsui (2023) แสดงทรรศนะว่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยนั้นยากแก่การทำความเข้าใจ เนื่องจากศิลปะเหล่านั้นเน้นที่การตั้งคำถามต่อผู้ชม โดยกระตุ้นให้ผู้ชมพยายามคิดถึงความหมายที่แท้จริงของผลงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ จนทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนถูกบังคับให้ต้องคิด ซึ่งคำถามที่ถ่ายทอดผ่านผลงานส่วนใหญ่ไม่มีคำตอบที่ตายตัว ทำให้ผู้ชมรู้สึกสับสนจนอาจเป็นความไม่สบายใจ ทั้งนี้ด้วยลักษณะของงานศิลปะร่วมสมัยที่ไม่เน้นการถ่ายทอดความงามยิ่งทำให้ผู้ชมรู้สึกขัดแย้งกับการที่ผลงานศิลปะที่ควรจะทำให้เกิดความรู้สึกในเชิงบวก กลับสร้างความรู้สึกเชิงลบ เช่น ความสับสน ไม่แน่ใจ จนถึงความน่ารังเกียจ

มุมมองว่าศิลปะร่วมสมัยเข้าถึงยากนั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้โดยการสร้าง “ความคุ้นเคย” กล่าวคือ การส่งเสริมให้มีประสบการณ์กับศิลปะร่วมสมัยตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยเฉพาะในผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 9-12 ปี เด็กในวัยนี้จะมีความสามารถในการคิดและใช้เหตุผล มีความคิดที่ลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ และคิดและทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรมได้ เด็กเริ่มลดความสนใจในตัวเองและหันมาสนใจสังคมมากขึ้น เข้าใจความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มากขึ้น (Pieget, 2001; Rabindran & Madanagopa, 2020) จึงเป็นวัยที่เหมาะสมในการสอนเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย ซึ่งมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า หากมีวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น การกระตุ้นการสังเกต การใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ตีความงานศิลปะ การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจจากงานศิลปะร่วมสมัยตลอดจนการนำเด็กไปเรียนรู้ในบริบทพิพิธภัณฑ์ เด็กวัยประถมศึกษาตอนปลายก็สามารถเข้าใจและชื่นชมงานศิลปะร่วมสมัยได้เช่นกัน (Ching, 2015) ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ชั้นเรียนศิลปะส่วนใหญ่เน้นที่ศิลปะเชิงประเพณีนิยม เช่น งานวาดเส้น จิตรกรรม หรืองานประดิษฐ์รูปแบบต่าง ๆ ทำให้ศิลปะร่วมสมัยไม่ถูกรับรู้ในฐานะศิลปะรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีความมั่นใจในการสอนเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยจึงตัดสินใจที่จะหลีกเลี่ยง โดยให้เหตุผลว่าศิลปะร่วมสมัยยากเกินวัยของเด็ก และยากแก่การวัดประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม (Ching, 2015) ครูบางส่วนยังมองว่าการสอนศิลปะร่วมสมัยในชั้นเรียนจำเป็นต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนมากกว่าปกติ เนื่องจากต้องมีการสืบค้นและสรุปข้อมูล ตลอดจนนำเสนอในรูปแบบที่ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ความท้าทายเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคต่อครูศิลปะในโรงเรียนที่มีภาระงานสอนค่อนข้างมาก (Bae, 2023)

ส่วนในบริบทของไทยนั้น แม้จะยังไม่พบการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการสอนศิลปะร่วมสมัยในโรงเรียน โดยเฉพาะ แต่ก็มีงานวิจัยที่ชี้ถึงความสำคัญของการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย เช่น สุชาติ ทองสีมา (2563) ที่ชี้ว่าหลักสูตรศิลปศึกษาไทยยังเน้นการเรียนรู้ทัศนศิลป์ในรูปแบบเดิม ๆ ที่เน้นงานรูปแบบประเพณีซึ่งตรงข้ามกับแนวโน้มโลก จึงควรให้ความสำคัญกับการศึกษางานร่วมสมัยมากขึ้น งานวิจัยของ ประไพสิน จันทน์หอม (2564) ว่าการเรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจในผลงานศิลปะโดยเน้นที่วัฒนธรรมทางสายตา (Visual Culture) เพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของศิลปะ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปะที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน หรืองานวิจัยของ ศุภชัย อาริรุ่งเรือง (2567) ที่ชี้ว่าในปัจจุบัน การใช้ศิลปะร่วมสมัยเพื่อวิพากษ์การเมืองและสังคมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงกลุ่มนักสร้างสรรค์หรือศิลปิน เพราะแม้แต่นักเรียนระดับประถมศึกษา ก็เริ่มมีการแสดงมุมมองผ่านพานไหว้ครู เป็นต้น ศิลปะร่วมสมัยจึงไม่ใช่สิ่งไกลตัวเด็กอีกต่อไป

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์หลายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กมากขึ้น เช่น การนำชมสำหรับเด็ก การจัดกิจกรรมเฉพาะสำหรับเด็ก เช่น การทำใบงาน หรือการสร้างสรรค์งานศิลปะในพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ การเปิดโอกาสให้ศิลปินหรือภัณฑารักษ์พบปะและตอบข้อสงสัยของเด็ก การสร้างฐานข้อมูลสำหรับเด็ก เช่น เว็บไซต์รวบรวมคลิปวิดีโอ ข้อเขียน เกม หรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก ๆ ตลอดจนการออกแบบ

ต้องมีความร่วมมือทั้งจากครูศิลปะที่เป็นผู้ใช้งานจริง ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและศิลปศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย เช่น ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์โครงการย่อยลำดับแรก “แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองความคิดเห็นของครูศิลปะในกรุงเทพมหานครและผู้ที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย และเจ้าหน้าที่หอศิลป์ที่มีต่อการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย เพื่อนำมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุดกิจกรรมและการทดลองเพื่อศึกษาผลการใช้งานในบริบทต่าง ๆ ในโครงการวิจัยย่อยลำดับถัดไป โดยคาดหวังให้ชุดกิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเยาวชนไทยให้รู้จักและชื่นชมในงานศิลปะร่วมสมัย อีกทั้งยังเป็นแนวทางบูรณาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างโรงเรียนและหอศิลป์กรุงเทพฯ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่แหล่งเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย คือ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยที่สำคัญ และมีบทบาทในการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของศิลปินไทยและต่างชาติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ (Bangkok Art Biennale) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ด้านศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทย

2. พื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นสถานศึกษาในจังหวัดเดียวกันกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จึงมีโอกาสนี้จะใช้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการ 3 ส่วน คือ

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ ศิลปะร่วมสมัย การรับรู้ศิลปะ การเรียนรู้โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐาน และหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

2. การศึกษามุมมองและความคิดเห็นของครูศิลปะต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาชุดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทการใช้งานจริง โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูศิลปะที่ทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 102 คน ด้วยการเลือกอย่างเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ เป็นครูศิลปะที่ทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และยินดีให้ความร่วมมือกับการวิจัยโดยการตอบแบบสอบถามออนไลน์ในช่วงเวลาที่กำหนด

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบ Google Form ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพการจัดการเรียนการสอน มุมมองความคิดเห็นของครูต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในบริบทพิพิธภัณฑ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ความคาดหวังต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในบริบทพิพิธภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนากิจกรรม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม ความต้องการจำเป็นโดยการแจกแจงความถี่ ก่อนจะวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในเชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน จำแนกเป็น ครูศิลปะที่ทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน จาก 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่จากหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน ด้วยการเลือกอย่างเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน หรือการทำงานในตำแหน่งดังกล่าว อย่างน้อย 5 ปี และยินดีให้ความร่วมมือกับการวิจัยโดยการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือวิจัย คือ ข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในเชิงลึก เป็นข้อคำถามแบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ชุด คือ ข้อคำถามสำหรับผู้สอน และข้อคำถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ อาจารย์ และเจ้าหน้าที่หอศิลป์ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างรายบุคคล ก่อนจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความสร้างข้อสรุปอุปนัย (Induction)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ศิลปะร่วมสมัย หมายถึง หมายถึง งานศิลปะที่สร้างขึ้นในยุคปัจจุบัน (หลังปี ค.ศ.1950) เป็นผลงานศิลปะที่ใช้เนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีการใช้สื่อและวิธีการที่หลากหลาย ไม่มีกรอบตายตัว อาจมีการนำรูปแบบศิลปะในอดีต และสิ่งของในชีวิตมาปรับใช้ เพื่อตั้งคำถามกับผู้ชมมากกว่าการเน้นความสวยงามเพียงอย่างเดียว (Barrett, 2012; สุธี คุณาวิชยานนท์, 2561)

การส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในเด็กวัยประถมศึกษาควรเน้นที่การสร้าง “ประสบการณ์ทางศิลปะ (Artistic Experience)” ผ่านการดูและสร้างงานศิลปะ เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและชื่นชมในงานศิลปะร่วมสมัย (Savva & Trimis, 2005) ในการดูงานศิลปะนั้น การได้ดู “ของจริง” จะทำให้เด็กเกิดการรับรู้ทางศิลปะทั้งในด้านข้อมูลและด้านอารมณ์ความรู้สึกได้ดีกว่า นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมยังเอื้อให้เด็กจดจ่อกับตัวผลงานมากกว่าการดูจากภาพ การส่งเสริมความชื่นชมในศิลปะจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ดูงานศิลปะของจริงจากหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ (Duh, 2015; Laente et al, 2019)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับเด็ก จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับเด็ก

แหล่งข้อมูล	รายละเอียด	กิจกรรม
Think Contemporary (Singapore Art Museum, 2016)	โครงการของ Singapore Art Museum ที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการใช้ Singapore Art Museum เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา	กิจกรรม 8 ครั้ง ประกอบด้วย กิจกรรมพูดคุยเกี่ยวกับงานศิลปะเบื้องต้นก่อนไปพิพิธภัณฑ์ ขณะเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ผู้เรียนจะดูงานศิลปะพร้อมกับทำใบงานที่มีข้อความต่าง ๆ โดยเน้นการสังเกตและวิเคราะห์ภาพ จากนั้นเมื่อกลับมาที่โรงเรียน ผู้เรียนจะสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นผลงานศิลปะ หรือผลงานประเภทอื่น เช่น งานเขียน การสัมภาษณ์ ฯลฯ
Looking for Change (Smith & Wolf, 2009)	โครงการของพิพิธภัณฑ์ Tate ประเทศอังกฤษ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน โดยเชื่อมโยงเนื้อหาตามหลักสูตรกับเนื้อหาของงานศิลปะที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เชิงทัศนะ (Visual Literacy) ร่วมกับการสร้างมุมมองเชิงบวกต่อศิลปะ	กิจกรรมมีทั้งหมด 8 ครั้ง ใช้เวลา 8 สัปดาห์ จัดสลับกันระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจหัวเรื่อง (Theme) ก่อนจะไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสังเกตงานศิลปะ อภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาและมุมมองของศิลปิน สเก็ตซ์ภาพงานศิลปะ และสะท้อนคิดร่วมกันเป็นกลุ่ม จากนั้นจึงกลับมาทำกิจกรรมเชิงสำรวจ (Explore) ที่เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเทคนิคของงานศิลปะ ก่อนจะไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง แล้วจึงจบกิจกรรมด้วยการอภิปรายและสะท้อนคิด ร่วมกับการจัดนิทรรศการแสดงผลงานผู้เรียน
Identity-Based Learning through Art (MoMA, n.d.)	โครงการของพิพิธภัณฑ์ MoMA นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ร่วมกับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 75 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงอัตลักษณ์จากศิลปะร่วมสมัย ในเด็กประถมศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ	กิจกรรม 8 ครั้ง ใช้ผลงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์ MoMA เป็นฐานในการเรียนรู้ กิจกรรมแต่ละครั้งจะมีกระบวนการให้สังเกต อธิบาย ตีความ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมจากงานศิลปะ อันจะนำไปสู่การตระหนักในอัตลักษณ์ของตนเอง
Artful Citizenship Project (Curva and Associates, 2005)	โครงการออกแบบหลักสูตร Artful Citizenship สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 โดยความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์ The Wolfsonian มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้เชิงทัศนะ (Visual Literacy) และบูรณาการร่วมกับเนื้อหาหน้าที่พลเมือง	กิจกรรม 9 ครั้ง เริ่มจากการฝึกผู้เรียนดูงานศิลปะตามแนวคิด Visual Thinking Strategies (VTS) ซึ่งเป็นการใช้คำถามกระตุ้นการสังเกต วิเคราะห์ ตีความงานศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย คุณเห็นอะไรในภาพนี้? อะไรที่ทำให้คุณคิดแบบนั้น? คุณเห็นอะไรอีกบ้าง? ก่อนจะนำผู้เรียนไปวิเคราะห์งานศิลปะด้วยวิธีแบบ VTS ในพิพิธภัณฑ์ จากนั้นจึงกลับมาสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง ตามแรงบันดาลใจที่ได้จากการดูงานศิลปะ

จากตารางสรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในเด็กวัยประถมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ใช้การเรียนรู้แบบพิพิธภัณฑ์เป็นฐาน (Museum-Based Learning) โดยเน้นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากผลงานจริงในพิพิธภัณฑ์เพื่อกระตุ้นการรับรู้ทางศิลปะ ร่วมกับการทำความเข้าใจงานศิลปะโดยใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนสังเกตและคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งที่เห็นในภาพ เช่น แนวคิด Visual Thinking Strategies (VTS) ร่วมกับการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากงานศิลปะ ทั้งนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์อย่างเดียว แต่มีกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการเยี่ยมชมที่พิพิธภัณฑ์ (Pre-Visit) ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านความเข้าใจทางศิลปะหรือความเข้าใจในหัวเรื่อง (Theme) ของงานศิลปะ และกิจกรรมต่อเนื่องหลังการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ (Post-Visit) เช่น การสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง การเขียนสะท้อนคิด ฯลฯ เพื่อเป็นการต่อยอดสิ่งที่เรียนรู้มาให้นักเรียนแน่นชัดมากยิ่งขึ้น กิจกรรมส่วนใหญ่ในรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ เช่น ใบงาน คลิปวิดีโอ ภาพ ฯลฯ เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งานของครูผู้สอน

ทั้งนี้โครงการส่วนใหญ่พัฒนาขึ้นบนความร่วมมือของโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยพิพิธภัณฑ์มีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ ส่วนโรงเรียนเป็นผู้นำชุดกิจกรรมไปใช้จริง อาจมีความร่วมมือจากนักวิชาการทางศิลปะศึกษาที่เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ความร่วมมือในรูปแบบดังกล่าวทำให้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับการนำไปใช้จริง

2. ผลการศึกษามุมมองและความคิดเห็นของครูศิลปะต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพการจัดการเรียนการสอน

ครูศิลปะผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 76.1) ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500-1,499 คน (ร้อยละ 41.1) สอนในโรงเรียนดังกล่าวมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 44.1) มีประสบการณ์การสอนศิลปะรวมทั้งสิ้นมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 52.9) สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด (ร้อยละ 81.3) วุฒิการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี (ร้อยละ 55.9) และจบการศึกษาในสาขาศิลปศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 44.2) ครูศิลปะส่วนใหญ่เข้าเยี่ยมชมนิทรรศการในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 37.3) เคยสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยด้วยตนเอง (ร้อยละ 66.7) เคยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในชั้นเรียน (ร้อยละ 51) เคยนำผลงานศิลปะร่วมสมัยมายกเป็นตัวอย่างในชั้นเรียน (ร้อยละ 71.6) เคยให้นักเรียนสร้างงานศิลปะด้วยเทคนิคสมัยใหม่ เช่น วิดีโออาร์ต ดิจิทัลอาร์ต สื่อผสม (ร้อยละ 52.9) แต่ไม่เคยพานักเรียนไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ที่จัดแสดงงานศิลปะร่วมสมัย (ร้อยละ 69.6) ไม่เคยใช้สื่อหรือข้อมูลออนไลน์จากพิพิธภัณฑ์ในการจัดการเรียนการสอน (ร้อยละ 54.9) และไม่เคยเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในบริบทพิพิธภัณฑ์ (ร้อยละ 58.8)

2.2 มุมมองความคิดเห็นของครูต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในบริบทพิพิธภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดว่าการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.53$) และเห็นด้วยมากกว่าศิลปะร่วมสมัยสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี ($\bar{X} = 4.49$) ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย ($\bar{X} = 3.79$) ครูสนใจนำศิลปะร่วมสมัยมาทดลองใช้ในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.38$) หากมีแผนการสอนและสื่อที่เหมาะสมครูน่าจะสอนได้ ($\bar{X} = 4.38$) พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย ($\bar{X} = 4.61$) และการเยี่ยมชมนิทรรศการและหอศิลป์จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและชื่นชมศิลปะร่วมสมัยมากขึ้น ($\bar{X} = 4.42$) ประเด็นที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนใหญ่เป็นข้อคำถามเชิงลบ คือ ศิลปะร่วมสมัยซับซ้อนเกินกว่าที่นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายจะทำความเข้าใจได้ ($\bar{X} = 3.24$) ศิลปะร่วมสมัยมีความยากในการสอนและการอธิบาย ($\bar{X} = 3.36$) และพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ที่จัดแสดงศิลปะร่วมสมัยไม่ใช่แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X} = 2.56$)

2.3 ความคาดหวังต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในบริบทพิพิธภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ครูส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในทิศทางเดียวกันกับประเด็นที่เสนอในแบบสอบถาม คือ ความคิดเห็นส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ อยู่ระหว่าง 4.31-4.55) ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านองค์ประกอบอื่น ๆ ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดมี 3 ข้อ คือ ด้านวัตถุประสงค์ – เพื่อให้ผู้เรียนมีมุมมองเชิงบวกต่อศิลปะร่วมสมัย ($\bar{X} = 4.55$) ด้านองค์ประกอบอื่น ๆ – ตัวอย่างการวัดประเมินผล ($\bar{X} = 4.51$) และช่องทางออนไลน์สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.50$)

2.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนากิจกรรม

ในด้านองค์ประกอบของชุดกิจกรรม ครูส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยควรประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ รองลงมาคือใบงาน แบบประเมิน และคู่มือครู

ในด้านลักษณะของชุดกิจกรรม ครูส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าควรจัดทำให้รู้ลักษณะมีความทันสมัย สีสันสดใส สวยงามน่าสนใจ มีภาพประกอบและคำอธิบายที่ชัดเจน ร่วมกับการจัดทำสื่อออนไลน์ในรูปแบบคลิปวิดีโอหรือสื่อโซเชียลมีเดีย

ในด้านการสนับสนุน ครูส่วนใหญ่คาดหวังการสนับสนุนเรื่องงบประมาณและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมศิลปะจากต้นสังกัด นอกจากนี้ยังคาดหวังให้หอศิลป์จัดการอบรมครูและกิจกรรมในรูปแบบอื่นอย่างต่อเนื่อง

ในด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรเลือกผลงานศิลปะร่วมสมัยที่ไม่ซับซ้อนเกินไป เข้าใจง่าย มีเนื้อหาใกล้ตัวเด็ก นอกจากนี้หากทางหอศิลป์จัดโครงการให้พาดังกล่าวแก่นักเรียนมาเยี่ยมชมได้จะดีมาก

ผลจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่า ครูศิลปะส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาด้านศิลปะหรือศิลปศึกษา โดยตรงเคยเยี่ยมชมนิทรรศการในหอศิลป์กรุงเทพฯ เคยสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยของตนเอง เคยสอนศิลปะร่วมสมัยในชั้นเรียน และเคยให้นักเรียนสร้างสรรค์งานด้วยเทคนิคสมัยใหม่ ซึ่งแตกต่างจากครูศิลปะที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านศิลปะ แต่มีข้อสังเกตว่าในการประชุมกลุ่มย่อยทางผู้วิจัยได้มีการสอบถามครูศิลปะว่า ได้มีการนำศิลปะร่วมสมัยมาสอนในชั้นเรียนหรือไม่ ซึ่งมีครูบางท่านบอกว่าเคย แต่เมื่อสอบถามรายละเอียด พบว่าเป็นการนำศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) เช่น งานของ Van Gogh มาใช้เป็นตัวอย่างหรือแรงบันดาลใจ ในการสร้างงานศิลปะ จึงอาจมองได้ว่าครูไม่ได้จำแนกศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยออกจากกัน

ครูศิลปะส่วนใหญ่ไม่เคยพาผู้เรียนออกไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ และแม้ว่าจะเคยใช้สื่อการเรียนรู้หรือข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ในการสอนอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่เคยได้ศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในบริบทพิพิธภัณฑ์มาก่อน ทั้งนี้ครูศิลปะมองว่าศิลปะร่วมสมัยมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ ซึ่งหากมีแผนการสอนและสื่อที่เหมาะสม ก็สนใจที่จะนำกิจกรรมศิลปะร่วมสมัยมาใช้ในชั้นเรียน โดยมองว่าการเรียนรู้ในหอศิลป์จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี และพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ควรมีบทบาทในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วย อย่างไรก็ตาม ครูบางส่วนมีความลังเลในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย มองว่าศิลปะร่วมสมัยมีความซับซ้อนเกินไปสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย และคิดว่าพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ที่จัดแสดงงานศิลปะร่วมสมัยอาจไม่ใช่แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมากนัก ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยน่าจะช่วยเปลี่ยนมุมมองดังกล่าวได้

ในด้านความคาดหวังที่มีต่อชุดกิจกรรมนั้น ครูส่วนใหญ่มองว่าเป้าหมายของชุดกิจกรรมคือ การให้ผู้เรียนได้รู้จักศิลปะร่วมสมัยรูปแบบต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้นิยามและความเป็นมาของศิลปะร่วมสมัย ในด้านกิจกรรมควรผสมผสานการวิเคราะห์ตีความงานศิลปะ เรียนรู้การสื่อสารมุมมองความคิดผ่านงานศิลปะ และการสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเอง สื่อการเรียนรู้ที่สำคัญคือใบงานสำหรับใช้ในชั้นเรียนและสื่อประเภทคลิปวิดีโอ ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญคือ คู่มือครู เพื่อให้สะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน และอยากให้หอศิลป์มีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมสำหรับเด็ก และการอบรมครู

3. ผลการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในเชิงลึก

จากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ครูศิลปะที่ทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ศิษยานุศิษย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย และเจ้าหน้าที่จากหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการนำมาพัฒนาชุดกิจกรรม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

เป้าหมายของชุดกิจกรรมคือการสร้างความคุ้นเคยต่อศิลปะร่วมสมัย ผ่านส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับงานศิลปะร่วมสมัยที่หลากหลาย ซึ่งจะไปสู่ความเข้าใจ ตลอดจนประสบการณ์ทางสุนทรียะที่จะทำให้เกิดซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของศิลปะร่วมสมัย โดยไม่ได้เน้นที่การสร้างศิลปินแต่เน้นที่การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเห็นความหลากหลายของศิลปะที่ไม่ได้จำกัดแค่ในรูปแบบที่ผู้เรียนคุ้นเคย

“ศิลปะร่วมสมัยคือศิลปะที่เน้นการทดลอง ซึ่งจุดนี้สามารถสร้างความตื่นเต้นให้กับผู้เรียนได้...ในการเรียนรู้หรือลงมือทำงานศิลปะร่วมสมัย เราไม่ได้เน้นที่การสร้างศิลปิน แต่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ ให้เขารู้ว่า ศิลปะก็เป็นแบบนี้ได้นะ” (ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2567)

ขอบเขตของศิลปะร่วมสมัยในชุดกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้นิยามศิลปะร่วมสมัยในฐานะศิลปะที่มี “ความเป็นปัจจุบัน” ทั้งในด้านสื่อวัสดุ เทคนิค เนื้อหา ฯลฯ แต่ถึงกระนั้นก็มีความยากต่อการทำความเข้าใจ จึงเสนอให้นิยามร่วมกับประวัติความเป็นมา ตัวอย่างงานศิลปะที่สำคัญ และการเปรียบเทียบกับงานศิลปะในรูปแบบดั้งเดิม เพื่อให้เห็นภาพของศิลปะร่วมสมัยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาจมีการจัดหมวดหมู่ของศิลปะร่วมสมัย และเลือกนำเสนอรูปแบบที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ และทดลองทำด้วยตนเองได้ เป็นต้น

“อาจกำหนดขอบเขตโดยการคัดสรรเนื้อหา ประเภทผลงานที่ผู้เรียนควรรับรู้ตามช่วงวัย ตัวอย่างผลงานศิลปะต้องใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน และประสบการณ์ของผู้เรียนมากที่สุด” (ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2567)

ขอบเขตในด้านเนื้อหา สามารถนำเสนอหัวเรื่อง (Theme) ที่หลากหลายได้ แต่หากคัดสรรหัวเรื่องที่นักเรียนวัยประถมศึกษาตอนปลายสนใจและสามารถเข้าถึงได้ง่ายก็จะทำให้การเรียนรู้การสอนราบรื่นยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียน ศิษยานุศิษย์ และครูส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันนโยบายด้านการศึกษาให้ความสำคัญกับการนำเสนอความเป็นไทย ดังนั้นหากเลือกงานศิลปะร่วมสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมไทย หรือแม้แต่การใช้สื่อวัสดุท้องถิ่นที่สื่อถึงความเป็นไทย ก็จะสอดคล้องกับนโยบายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรคัดสรรเนื้อหาที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นงานศิลปะร่วมสมัยที่นำเสนอความโป๊เปลือย ประเด็นทางเพศ ความรุนแรง หรือความขัดแย้งทางการเมืองอาจจะไม่เหมาะสม

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่เหมาะสมนั้น ควรประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน ใบความรู้ และสื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ควรแยกเป็นชุดกิจกรรมย่อย เช่น แยกตามประเภทของงานศิลปะ หรือ จำแนกตามหัวเรื่อง (Theme) เพื่อให้สามารถเลือกใช้ให้เหมาะกับผลงานหรือนิทรรศการที่ไปเยี่ยมชม

“ควรแยกคู่มือศิลปะร่วมสมัยแยกตามรูปแบบและประเภทชิ้นงาน ถ้าเราอยากสอนเกี่ยวกับงาน แบบไหนเราก็เลือกใช้กิจกรรมนั้น” (ครูศิลปะ, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2567)

จุดสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาพิเศษ และครูบางส่วนให้ความสำคัญคือ แผนการจัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนตามปกติ

ในกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีทั้งกิจกรรมที่เน้นการทำความเข้าใจงานศิลปะ และกิจกรรมสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ โดยกิจกรรมทำความเข้าใจงานศิลปะควรมีใบงานประกอบ ที่มีการระบุข้อความสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสังเกตและการคิดวิเคราะห์ ส่วนกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ ควรเน้นงานศิลปะที่สามารถทำได้จริงในบริบทโรงเรียน คือใช้เวลาในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ไม่เกิน 1-2 คาบ ใช้สื่อวัสดุที่สามารถหาได้ง่าย และไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับการจัดกิจกรรมศิลปะร่วมสมัยมากนัก ดังนั้น การมีคู่มือครูจึงมีความสำคัญมาก เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างราบรื่นและบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์

สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบชุดกิจกรรม ควรมีการออกแบบให้สวยงาม เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงความสะดวกในการนำไปใช้จริง เช่น ใบงานหรือใบความรู้สำหรับให้ทางโรงเรียนดาวน์โหลดไปพิมพ์เอง ควรมีขนาด A4 และเอื้อต่อการพิมพ์ทั้งในรูปแบบสีและขาวดำ แต่หากเป็นสื่อที่ทางหอศิลป์เป็นผู้ผลิตควรมีลักษณะการออกแบบ หรือแม้แต่เนื้อกระดาษที่มีความพิเศษ แตกต่างจากรูปแบบที่ใช้ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และอยากนำกลับบ้าน ส่วนสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการสอนของครูควรเป็นสื่อประเภทคลิปวิดีโอ เนื่องจากศิลปะร่วมสมัยจำนวนมากมีการเคลื่อนไหวหรือมีเสียงประกอบ จึงไม่สามารถถ่ายทอดผ่านภาพเพียงอย่างเดียวได้

ในด้านความท้าทายนั้น จำแนกเป็นความท้าทายในการสอนศิลปะร่วมสมัยในบริบทโรงเรียน และความท้าทายในการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในหอศิลป์ ในส่วนของความท้าทายในการสอนศิลปะร่วมสมัยในบริบทโรงเรียนนั้น ครูส่วนใหญ่มองว่าเป็นผลจากการที่การจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนส่วนใหญ่ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เป็นอย่างมาก ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางไม่ได้มีการระบุถึงศิลปะร่วมสมัย ทำให้ครูมองว่าไม่จำเป็น และหันไปเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนตามที่ตัวชี้วัดกำหนดมากกว่า หากต้องการให้ครูนำกิจกรรมศิลปะร่วมสมัยมาสอนในชั้นเรียน ควรพัฒนาให้มีความเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง ในด้านของเวลาเรียน ในหลายโรงเรียนกำหนดเวลาในการเรียนศิลปะค่อนข้างน้อย เพียง 50 นาที

หรือ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำให้ครูต้องเน้นที่การเรียนรู้หรือการพัฒนาทักษะตามตัวชี้วัดเป็นหลัก มากกว่าการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยที่มีความซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการอภิปรายทำความเข้าใจ นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นของครูที่มองว่า ศิลปะที่สอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางศิลปะ จึงเน้นที่การสร้างงานศิลปะตามขอบ เช่น การวาด การปั้น ฯลฯ มากกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการสร้างงานที่เน้นมุมมองความคิด ทั้งนี้ความไม่พร้อมในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ก็เป็นอุปสรรคสำคัญเช่นกัน

ในส่วนของการทำความเข้าใจในการพาผู้เรียนมาเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในหอศิลป์นั้น ปัญหาหลักคือการขาดแคลนงบประมาณ ทำให้ครูไม่สามารถพานักเรียนออกมาศึกษานอกสถานที่ได้ โรงเรียนส่วนใหญ่จะเลือกพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ที่เน้นความสนุกสนาน หรือแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์มากกว่า อาจเป็นเพราะผู้บริหารซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกแหล่งเรียนรู้นั้นไม่ค่อยให้ความสำคัญกับศิลปะ หรือไม่เห็นภาพว่าการพานักเรียนมาเรียนรู้ในหอศิลป์นั้นนักเรียนจะได้เรียนรู้อะไร และได้ทำกิจกรรมแบบใด จึงไม่ได้ส่งเสริมให้โรงเรียนมาศึกษานอกสถานที่ที่หอศิลป์มากนัก

“บางครั้งผู้อำนวยการก็ไม่เข้าใจว่าจะมาหอศิลป์ทำไม มาแล้วทำอะไร ได้อะไร เราจะไปอธิบายก็ลำบาก ค่าไม่เห็นภาพ ค่าก็ไม่ยอมอนุมัติ” (ครูศิลปะ, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2567)

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันว่า การผลักดันการใช้ชุดกิจกรรมศิลปะร่วมสมัยนั้น ครูศิลปะเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ซึ่งครูส่วนใหญ่อาจจะขาดความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย หรือการสอนศิลปะร่วมสมัย ดังนั้นควรมีการจัดอบรมครูเกี่ยวกับการสอนศิลปะร่วมสมัยเพื่อให้ครูมีความเข้าใจ และมีความมั่นใจในการนำชุดกิจกรรมไปใช้จริง ในส่วนของหอศิลป์ ควรมีบทบาทในการสื่อสารต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรุงเทพมหานคร เพื่อขอการสนับสนุน นอกจากนี้ควรสื่อสารกับผู้บริหาร โดยการแสดงความชัดเจนว่า หากพานักเรียนมาศึกษานอกสถานที่ในหอศิลป์นั้น ทางหอศิลป์จะมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบใด ผู้เรียนจะได้ทำอะไร และมีผลการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ซึ่งครูมองว่าหากมีข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว การนำเสนอต่อผู้บริหารนั้นจะทำได้ง่ายขึ้น

จากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

สรุปความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็น	สรุปความคิดเห็น
1. เป้าหมายของชุดกิจกรรม	สร้างความคุ้นเคยต่อศิลปะร่วมสมัยผ่านประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจซาบซึ้งและเห็นคุณค่า
2. ขอบเขตของศิลปะร่วมสมัย	ศิลปะที่มีความเป็น “ปัจจุบัน” ในด้านสื่อวัสดุ เทคนิค เนื้อหา ฯลฯ ควรนำเสนอร่วมกับประวัติ ตัวอย่าง และการเปรียบเทียบกับศิลปะแบบดั้งเดิม
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา	นำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจและช่วงวัยของผู้เรียน ร่วมกับเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นไทยตามนโยบายการศึกษา
4. องค์ประกอบของชุดกิจกรรม	- แผนการจัดการเรียนรู้ ใบงานและใบความรู้ สื่อการเรียนรู้ โดยแยกเป็นชุดกิจกรรมย่อย - กิจกรรมประกอบด้วย การทำความเข้าใจงานศิลปะและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ - ควรมีคู่มือครูเพื่อเพิ่มความสะดวกในการจัดกิจกรรม
5. สื่อการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยใบงานและใบความรู้ที่มีการออกแบบให้สวยงาม และสื่อประเภทวิดีโอ
6. ความท้าทาย	- ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง - ครูไม่สามารถพาผู้เรียนมาหอศิลป์ได้เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ ไม่ได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหาร
7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	- ควรมีการจัดอบรมครูเกี่ยวกับการสอนศิลปะร่วมสมัย - หอศิลป์ควรมีบทบาทในการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของกิจกรรม

4. แนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากแบบสอบถาม และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปเป็นหลักการของชุดกิจกรรมได้ดังนี้

ภาพที่ 1

หลักการของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

จากหลักการทั้ง 5 ข้อ ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นแนวทางของกิจกรรมได้ดังนี้

เป้าหมายของชุดกิจกรรม

เป้าหมายของชุดกิจกรรมศิลปะ คือการส่งเสริมให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้รู้จักศิลปะร่วมสมัย ผ่านประสบการณ์การดูและการสร้างสรรค์งานศิลปะ ร่วมกับการเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะร่วมสมัยรูปแบบต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การซาบซึ้งและเกิดเป็นมุมมองเชิงบวกต่อศิลปะร่วมสมัย

ขอบเขตของชุดกิจกรรม

ขอบเขตของศิลปะร่วมสมัยที่นำเสนอผ่านชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ขอบเขตของนิยามศิลปะร่วมสมัย กำหนดโดยใช้เกณฑ์ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ร่วมกับการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางศิลปะเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจน

2. ขอบเขตของรูปแบบศิลปะร่วมสมัย กำหนดให้เน้นที่ศิลปะประเภทจิตรศิลป์ (Fine Art) ของศิลปินไทยที่จัดแสดงหรือเคยจัดแสดงในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นหลัก จำแนกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

- ศิลปะการจัดวาง (Installation Art)
- ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media Art)
- มีเดีย อาร์ต (Media Art) ซึ่งประกอบด้วย ศิลปะภาพถ่าย (Photography) ศิลปะดิจิทัล (Digital Art) วิดีโอ อาร์ต (Video Art) ศิลปะเสียง (Sound Art)
- จิตรกรรมร่วมสมัย (Contemporary Painting)
- ประติมากรรมร่วมสมัย (Contemporary Sculpture)

3. ขอบเขตด้านหัวเรื่อง (Theme) ของศิลปะร่วมสมัย กำหนดโดยเลือกหัวเรื่องที่นักเรียนให้ความสนใจและสามารถเชื่อมโยงความเข้าใจได้ง่าย ได้แก่ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และหัวเรื่องที่สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา คือ ความเป็นท้องถิ่น และวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้หัวเรื่องที่ควรหลีกเลี่ยงคือเรื่องเกี่ยวกับเพศ ภาพเปลือย เนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองและสถาบันต่าง ๆ

องค์ประกอบของชุดกิจกรรม

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมศิลปะ มีดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีความเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวทางการวัดประเมินผล
2. คู่มือครู ที่มีรายละเอียดในการจัดกิจกรรมชัดเจน เพื่อให้ครูง่ายต่อการนำไปใช้
3. ใบงานและใบความรู้ ซึ่งจำแนกเป็น 5 ชุด ตามขอบเขตรูปแบบของศิลปะร่วมสมัย 5 แบบ
4. สื่อการเรียนรู้ประเภทคลิปวิดีโอ 5 คลิป ตามขอบเขตรูปแบบของศิลปะร่วมสมัย 5 แบบ
5. ชุดกิจกรรมสำหรับจัดการเรียนรู้ในหอศิลป์ จำนวน 5 ชุด ตามขอบเขตรูปแบบของศิลปะร่วมสมัย 5 แบบ

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. กิจกรรมปูพื้นฐานความรู้ เป็นกิจกรรมก่อนการเยี่ยมชมหอศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย ได้แก่ นิยามของศิลปะร่วมสมัย คำอธิบายเกี่ยวกับงานศิลปะร่วมสมัย รูปแบบต่าง ๆ รวมถึงตัวอย่างผลงานศิลปะและศิลปิน ตลอดจนวิธีการดูงานศิลปะร่วมสมัย เพื่อปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจก่อนชมผลงานจริง ตลอดจนการเรียนรู้จักหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มารยาท และข้อตกลงในการเยี่ยมชม เพื่อให้การเยี่ยมชมเป็นไปโดยราบรื่น การเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะใช้สื่อประเภทรูปภาพและคลิปวิดีโอเป็นหลัก

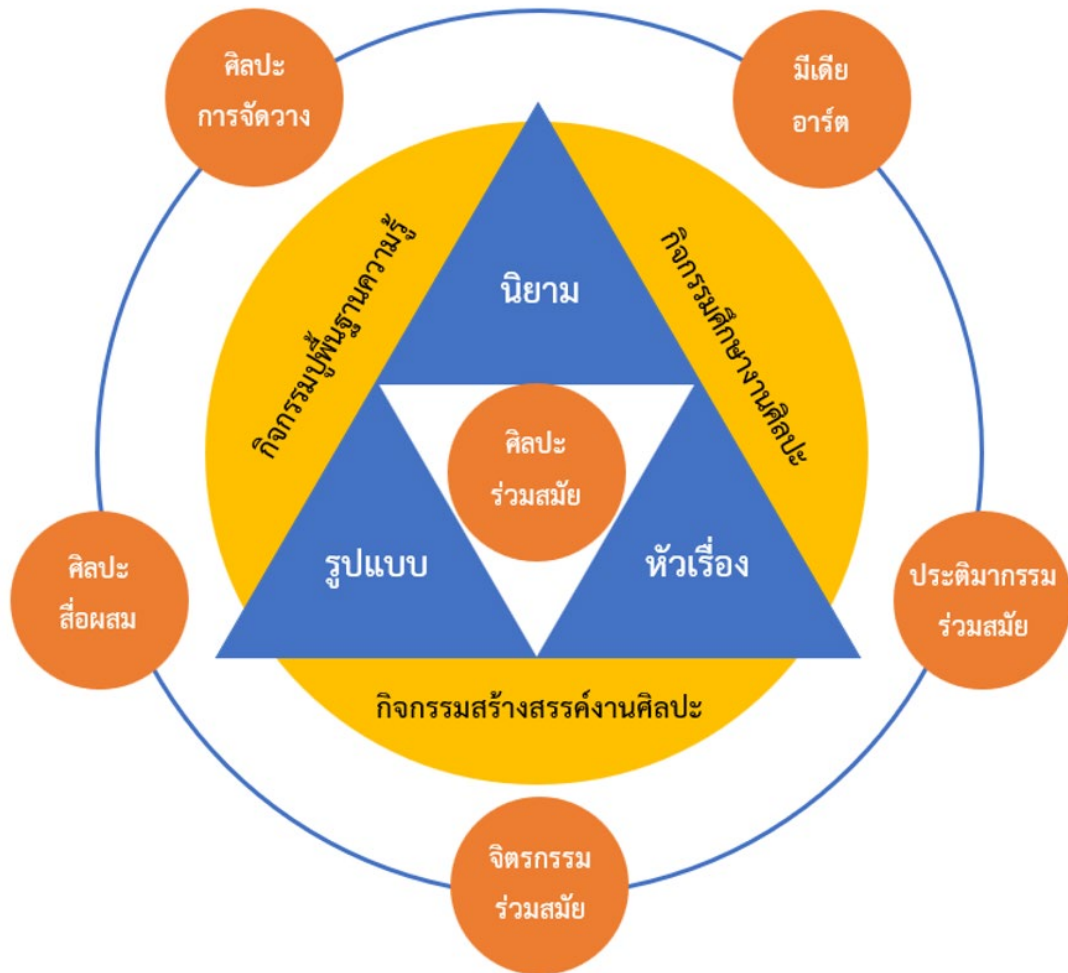
2. กิจกรรมศึกษางานศิลปะ เป็นกิจกรรมระหว่างการเยี่ยมชมหอศิลป์ อาจอยู่ในรูปแบบของเส้นทางเดิน (trail) หรือฐานกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษางานศิลปะตามที่คุณสอนได้คัดสรรไว้ล่วงหน้า ผ่านกระบวนการสังเกต วิเคราะห์ ตีความ ทำความเข้าใจงานศิลปะตามมุมมองความคิดของตน โดยใช้คำถามตามแนวคิด Visual Thinking Strategies (VTS) เป็นตัวกระตุ้น เนื่องจากเป็นคำถามที่ง่ายต่อความเข้าใจ ร่วมกับการสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนเพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคย เข้าใจ และชื่นชมงานศิลปะร่วมสมัย การเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะใช้สื่อประเภทใบงานเป็นหลัก

3. กิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ เป็นกิจกรรมหลังการเยี่ยมชมหอศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจะนำความประทับใจที่ได้จากการชมงานศิลปะร่วมสมัยมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะร่วมสมัยของตนเอง ซึ่งทำได้ทั้งในรูปแบบงานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม (3-4 คน) ซึ่งผลงานศิลปะจะสร้างสรรค์จากวัสดุใกล้ตัวที่หาได้ง่าย และใช้เวลาในการเรียนรู้ไม่เกิน 2 คาบเรียนต่อ 1 กิจกรรม การเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะใช้สื่อประเภทภาพถ่ายตัวอย่างผลงานเป็นหลัก

ลักษณะของชุดกิจกรรม

ในด้านของการออกแบบ ชุดกิจกรรมควรมีการออกแบบให้มีความสวยงามน่าสนใจ สอดคล้องกับช่วงวัยของผู้เรียน สีสันสดใส ข้อมูลไม่ซับซ้อน อ่านง่าย มีภาพประกอบขนาดใหญ่และชัดเจน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของ Infographic กรณียของกิจกรรมสำหรับใช้ในหอศิลป์ ควรมีการออกแบบให้มีความแปลกใหม่ ใช้กระดาษที่มีความหนา จัดทำในรูปแบบที่พกพาได้ง่ายระหว่างการเยี่ยมชม และมีความสวยงามเพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนอยากนำกลับไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

แนวทางของกิจกรรม สามารถนำมาสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2

แนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

การวิจัย แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามหลักการของชุดกิจกรรมได้ดังนี้

หลักการข้อแรก คือ การสร้างมุมมองเชิงบวกต่อศิลปะร่วมสมัยผ่านกระบวนการปูพื้นฐานความเข้าใจ การดูงานและการสร้างสรรค์ผลงาน จุดเด่นของชุดกิจกรรมนี้คือการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้ที่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ผู้เรียนจึงได้มีประสบการณ์การทำงานศิลปะร่วมสมัยโดยตรง ทำให้เกิดความกระตือรือร้น สนใจ และรับรู้ความงามได้ง่ายขึ้น (Laente et al., 2019) การที่ผู้เรียนได้สัมผัสบรรยากาศของหอศิลป์ที่จัดแสดงนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย ร่วมกับการนำเสนอข้อมูลทั้งในกิจกรรม และในห้องจัดแสดง จะทำให้ผู้ชมได้รับการกระตุ้นทั้งในมิติด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการตัดสินใจ ทำให้ผู้ชมเกิดเป็นความชื่นชม (Appreciation) ในผลงานนั้น (Duh, 2015) ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์มีความครบถ้วนสมบูรณ์ นอกเหนือจากการสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนแล้ว จะต้องมีการสรุปประสบการณ์และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experimental Based Learning) (Kolb, 1984) กระบวนการเรียนรู้จึงแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ กิจกรรมปูพื้นฐานความรู้ (กิจกรรมก่อนเยี่ยมชมหอศิลป์) กิจกรรมศึกษางานศิลปะ (กิจกรรมระหว่างการศึกษาหอศิลป์) และกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ (กิจกรรมหลังการเยี่ยมชมหอศิลป์) กระบวนการทั้ง 3 จะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ และเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วจะสามารถนำความรู้หรือแรงบันดาลใจที่ได้รับไปใช้งานจริง เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ในแง่ของการเรียนรู้ศิลปะก็สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้แบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งการทำความเข้าใจงานศิลปะ และการสร้างสรรค์งานศิลปะ (Chapman, 1978) กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bell et al. (2018) ที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยของ Yayoi Kusama สำหรับเด็กเล็ก ซึ่งพบว่ากระบวนการ 3 ส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและเกิดประสบการณ์เชิงบวกทั้งต่อผลงานของศิลปินและผลงานที่ตนเองเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น

หลักการข้อที่ 2 คือ การกระตุ้นการรับรู้งานศิลปะร่วมสมัยผ่านการสังเกต วิเคราะห์ เชื่อมโยง และสะท้อนคิด เนื่องจากผลงานศิลปะร่วมสมัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนำเสนอมุมมองความคิดมากกว่าความงาม จึงต้องมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจผลงานตามมุมมองความคิดของตน ชุดกิจกรรมนี้เลือกใช้แนวคิด Visual Thinking Strategies (VTS) ของ Yanawine (2014) มาเป็นกลไกหลัก ซึ่งเป็นการใช้คำถามง่าย ๆ เช่น นักเรียนเห็นอะไรในภาพ อะไรทำให้นักเรียนคิดแบบนั้น ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตและตีความงานศิลปะอย่างมีเหตุผล ร่วมกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น เพื่อเปิดมุมมองใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจงานศิลปะร่วมสมัย ทั้งนี้ Visual Thinking Strategies (VTS) สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งใน

บริบทหอศิลป์และในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนใจ ชื่นชอบ และใช้เวลาในการดูรายละเอียดของผลงานศิลปะมากขึ้น (Ishiguro et al, 2021)

จากการสอบถามความคิดเห็นของครูศิลปะ พบว่า ในการพัฒนาชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการนำไปใช้จริงนั้น จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหลักสูตรไม่ได้มีการระบุถึงคำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” อย่างชัดเจน แต่ในมาตรฐาน ศ 1.2 “เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล” ซึ่งเป็นมาตรฐานที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมความเข้าใจในศิลปะนั้น มีการกล่าวถึงศิลปะที่เข้าข่ายศิลปะร่วมสมัย เช่น ตัวชี้วัด ป.5/1 “ระบุและบรรยายเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ” และตัวชี้วัด ป.6/1 “บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังนั้นชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ในส่วนของคู่มือครูที่มีการนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดให้ชัดเจนเพื่อให้สะดวกต่อการใช้งาน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นจึงควรแยกเป็นกิจกรรมย่อย ซึ่งชุดกิจกรรมนี้จะแยกเป็น 5 กิจกรรมตามรูปแบบของศิลปะร่วมสมัย 5 แบบ ครูไม่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนทั้งหมดแต่เลือกตามความเหมาะสม เช่น เลือกตามผลงานที่จัดแสดงในหอศิลป์ ณ ขณะนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ ครูศิลปะและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างมีข้อสังเกตว่า ศิลปะร่วมสมัยอาจไม่เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากนำเสนอในรูปแบบหรือประเด็นที่อ่อนไหว เช่น ภาพเปลือย ความรุนแรง ฯลฯ หากต้องการนำมาใช้สอนผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย จำเป็นต้องมีการคัดสรรผลงานตัวอย่างที่เหมาะสม สอดคล้องกับ Tavin and Kallio-Tavin (2014) ว่า จากการที่ศิลปะร่วมสมัยไม่มีกฎเกณฑ์หรือขอบเขต ศิลปินสามารถนำเสนอมุมมองของตนได้อย่างอิสระ แม้จะเป็นประเด็นที่อ่อนไหวหรือขัดต่อศีลธรรมทางสังคม จริงอยู่ว่าการศึกษเกี่ยวกับผลงานเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นจริงทางสังคม โดยเฉพาะแง่มุมที่อาจไม่เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง และกระตุ้นให้เกิดมุมมองใหม่ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความพร้อมและความเหมาะสมกับผู้เรียนด้วยเช่นกัน การคัดเลือกผลงานควรใช้หัวข้อที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย หรือเคยมีประสบการณ์อยู่แล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและเข้าถึงผลงานศิลปะนั้นได้ดี ดังที่ Leder et al. (2004) แนะนำว่า กระบวนการชื่นชมในศิลปะตามกระบวนการทางจิตวิทยานั้น เมื่อผู้ชมสังเกตและรับรู้ข้อมูลจากตัวผลงานแล้ว จะเกิดการเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมโดยอัตโนมัติ ดังนั้นผลงานที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกคุ้นเคยหรือเชื่อมโยงกับประสบการณ์ได้ จะกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดการตอบสนองได้ดีกว่าหลายเท่า

สุดท้ายคือ การขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้โดยมีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลาง จากความท้าทายของการขาดแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยที่เหมาะสม หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ ทั้งยังมีฐานข้อมูลและองค์ความรู้ที่สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมได้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเป้าหมายว่าเป็นการออกแบบกิจกรรมที่นำไปใช้ได้ทั้งในบริบทหอศิลป์และโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างหอศิลป์กับโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน สภาพการจัดการเรียนการสอน ความคาดหวังของครู ตลอดจนผู้บริหาร โรงเรียนจะช่วยให้หอศิลป์สามารถพัฒนาชุดกิจกรรมได้สอดคล้องกับบริบทการใช้งานจริง ส่วนทางโรงเรียนก็สามารถสะท้อนผลการใช้งานเพื่อนำไปพัฒนาชุดกิจกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การร่วมมือดังกล่าวจะช่วยเปิดมุมมองใหม่ของทั้งสองฝ่าย อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น (King's College London, 2016) ทั้งนี้ ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากชุดกิจกรรมแล้ว ครูเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการนำชุดกิจกรรมไปใช้จริง ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาชุดกิจกรรมขึ้นแล้ว หอศิลป์จึงควรมีบทบาทในการจัดอบรมครูเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย และการสอนศิลปะร่วมสมัยในโรงเรียนควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้ หอศิลป์ควรมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการใช้ชุดกิจกรรมไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสื่อสารกับหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยและการใช้หอศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนา กิจกรรมความร่วมมือในรูปแบบดังกล่าวจะช่วยให้ผลักดันให้เกิดการใช้งานและการพัฒนาชุดกิจกรรมอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2558). *ศิลปะสมัยใหม่*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพล คำจิม. (2561). หอศิลป์ภายใต้สังกัดมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาหอศิลป์วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2538-2560. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 5(1), 30-45.
- ประไพลิน จันทน์หอม. (2564). การศึกษาการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารครูพิบูล*, 8(2), 253-266.
- ศุภชัย อาริรุ่งเรือง. (2567). ประเด็นการวิพากษ์สังคมในศิลปกรรมร่วมสมัยไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2557 – 2563. *วารสารศิลป์ พีระศรี*, 12(1), 25-52. <https://doi.org/10.14456/sbjfa.2024.2>
- สุชาติ ทองสีมา. (2563). *การพัฒนาแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริบทร่วมสมัย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. คลังปัญญาจุฬาฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/76641/1/5884227127.pdf>
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2561). *ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย: ตะวันตกและไทย*. โครงการหนังสือตำราทฤษฎีศิลป์ ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อนิวัฒน์ ทองสีดา. (2562). กิจกรรมศิลปะสำหรับงานศิลปะร่วมสมัย: กรณีศึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลป์ พีระศรี*, 7(1), 173-190.
- _____. (2565). การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 16(2), 1-19.
- Areerungruang, S. (2024). Social Criticism Issues in Thai Contemporary Art since 2014 – 2020. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 12(1), 25-52. <https://doi.org/10.14456/sbjfa.2024.2> [in Thai]
- Bae, J. (2023). Benefits, Outcomes and Challenges of Teaching Contemporary Art in Wisconsin K-12 Art Classrooms. *International Journal of Education Through Art*, 19(2), 157-173. https://doi.org/10.1386/eta_00133_1
- Barrett, T. (2012). *Why is that art?: aesthetics and criticism of contemporary art* (2nd ed). Oxford University Press.
- Bell, D., Bell, H., Collins, L., & Spencer, A. (2018). Young children's experiences with Contemporary Art. *International Journal of Education Through Art*, 14(2), 145-159. https://doi.org/10.1386/eta.14.2.145_1
- Chanthahom, P. (2021). Study of Art Learning Management to Develop Learners' Skills in the 21st Century. *Journal of Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University*, 8(2), 253-266. [in Thai]
- Chapman, L.H. (1978). *Approach to art in education*. Harcourt Bruce Javanovich.
- Ching, C. L. T. (2015). Teaching Contemporary Art in Primary Schools. *Athens Journal of Humanities and Arts*, 2(2), 95-110.
- Curva and Associates. (2005). *Artful Citizenship Project three-year project report*. The Wolfsonian, Inc. <https://vtshome.org/wp-content/uploads/2016/08/2Artful-Citizen-Project-Report.pdf>
- Duh, M. (2015). The Function of Museum Pedagogy in the Development of Artistic Appreciation. *Journal of Elementary Education*, 8(4), 87-102. <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/397>
- Laente, H., Pamadhi, H. & Maulana, K. L. (2019). Museum as a Source of Learning Art Appreciation. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 327, 70-73. <https://www.atlantispress.com/proceedings/icaae-18/125910445>
- Ishiguro, C., Sato, Y., Takahashi, A., Abe, Y., Kakizaki, H., Okada, H., Kato, E., & Takagishi, H. (2021). Comparing Effects of Visual Thinking Strategies in a Classroom and a Museum. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 15(4), 735-745. <https://doi.org/10.1037/aca0000326>

- King's College London. (2016). *My Primary School is at the Museum: Inspiring Schools and Museums across the UK to Build School-Museum Partnership*. <https://www.kcl.ac.uk/cultural/resources/reports/161107-primary-at-museum-report-stage-7-visual-interactive.pdf>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice-Hall.
- Kumjim, P. (2018). Thai University Affiliated Art Galleries: A Case Study of the Art Center at Chulalongkorn University from 1995-2017. *Journal of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University*, 5(1), 30-45. [in Thai]
- Kunavichayanont, S. (2018). *Modern & Contemporary Art: The Western World and Thailand*. Art Theory Book Project, Art Theory Department, Faculty of Painting, Sculpture and Graphic Arts. [in Thai]
- Leder, H., Belke, B., Oeberst, A., & Augustin, D. (2004). A Model of Aesthetic Appreciation and Aesthetic Judgments. *British Journal of Psychology*, 95(4), 489-508. <https://doi.org/10.1348/0007126042369811>
- Marshall Gallery. (n.d.). *Why We Love Contemporary Modern Art (And You Should Too!)*. The Marshall Gallery. <https://themarshallgallery.com/post/5025-why-we-love-contemporary-modern-art-and-you-should-too#:~:text=People%20love%20contemporary%20modern%20art%20because%20it%20is%20a%20fresh,think%20more%20deeply%20about%20life>.
- Matsui, H. (2023). *Why is modern art so perplexing?*. UTokyo FOCUS. https://www.u-tokyo.ac.jp/focus/en/features/z1304_00246.html
- Ministry of Education of Thailand. (2009). *Basic Education Core Curriculum 2008*. The Agriculture Co-operative Federation of Thailand. [in Thai]
- MoMA. (n.d.). *Identity-Based Learning through Art: A curricular guide for District 75 Visual Art Teachers*. <https://www.moma.org/momaorg/shared/pdfs/docs/learn/Identity-Based-Learning-through-Art.pdf>
- Piaget, J. (2001). *The psychology of intelligence*. Routledge.
- Rabindran, & Madanagopa, D. (2020). Piaget's Theory and Stages of Cognitive Development- An Overview. *Scholars Journal of Applied Medical Sciences*, 8(9), 2152-2157. <https://doi.org/10.36347/sjams.2020.v08i09.034>
- Savva, A. & Trimis, E. (2005). Responses of young children to contemporary art exhibits: The role of artistic experiences. *International Journal of Education and the Arts*, 6(13). <https://www.ijea.org/v6n13/v6n13.pdf>

- Singapore Art Museum. (2016). *Think Contemporary: A museum-based school programme that advocates learning through art*. <https://www.singaporeartmuseum.sg/-/media/SAM/Files/Exhibitions/Think-Contemporary/ThinkContemporary.pdf>
- Smith, R. & Wolf, S. (2009). *Looking for Change*. Tate Modern. https://www.colorado.edu/education/sites/default/files/attached-files/Tate_LookingForChange_Resource.pdf
- Soonpongsri, K. (2015). *Modern Art*. Chulalongkorn University press. [in Thai]
- Tavin, K., & Kallio-Tavin, M. (2014). The Cat, Cradle and the Silver Spoon: Violence in Contemporary Art and the Question of Ethics for art Education. *Studies in Art Education*, 56(1), 426–437. <https://doi.org/10.1080/00393541.2014.11518950>
- Thongsima, S. (2020). *Development of Innovative Art Education Curriculum Based on Contemporary Context* [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. Chula Digital Collections. <https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/76641/1/5884227127.pdf> [in Thai]
- Tongseeda, A. (2019). Art Activities for Contemporary Art: Case study of Bangkok Art and Culture Centre. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 7(1), 173-190. [in Thai]
- _____. (2022). The 21st century art education in Museums-based Learning. *Journal of Educational Studies*, 16(2), 1-19. [in Thai]
- Yanawine, P. (2014). *Visual Thinking Strategies: Using Art to Deepen Learning Across School Disciplines*. Harvard Education Press.